

DE PORTAS ENDINS.

COMEDIA EN UN ACTE Y EN VERS

ORIGINAL DE

JUAN FREIXAS Y FREIXAS

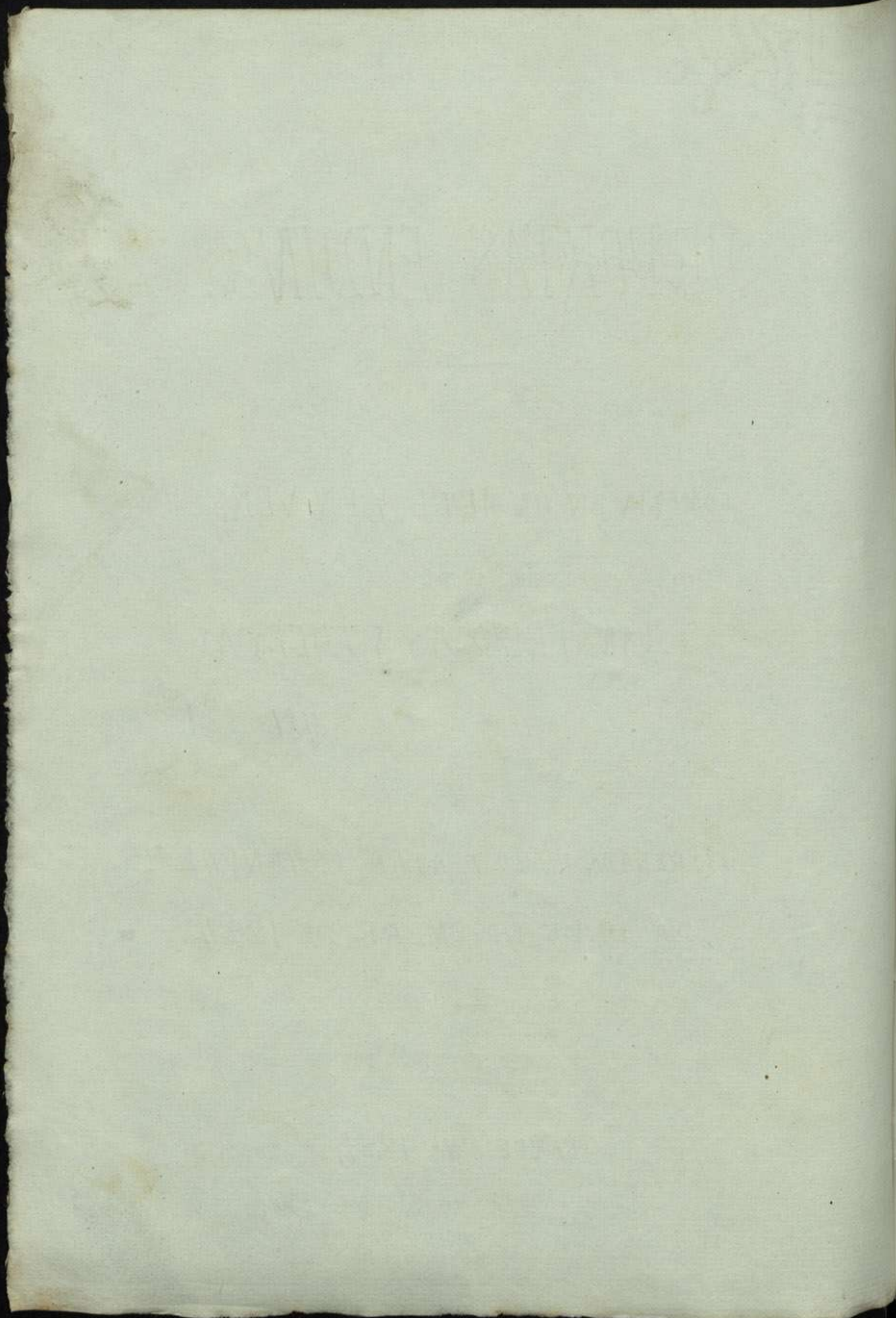
786

ESTRENADA EN LO TEATRE ESPANYOL 'L

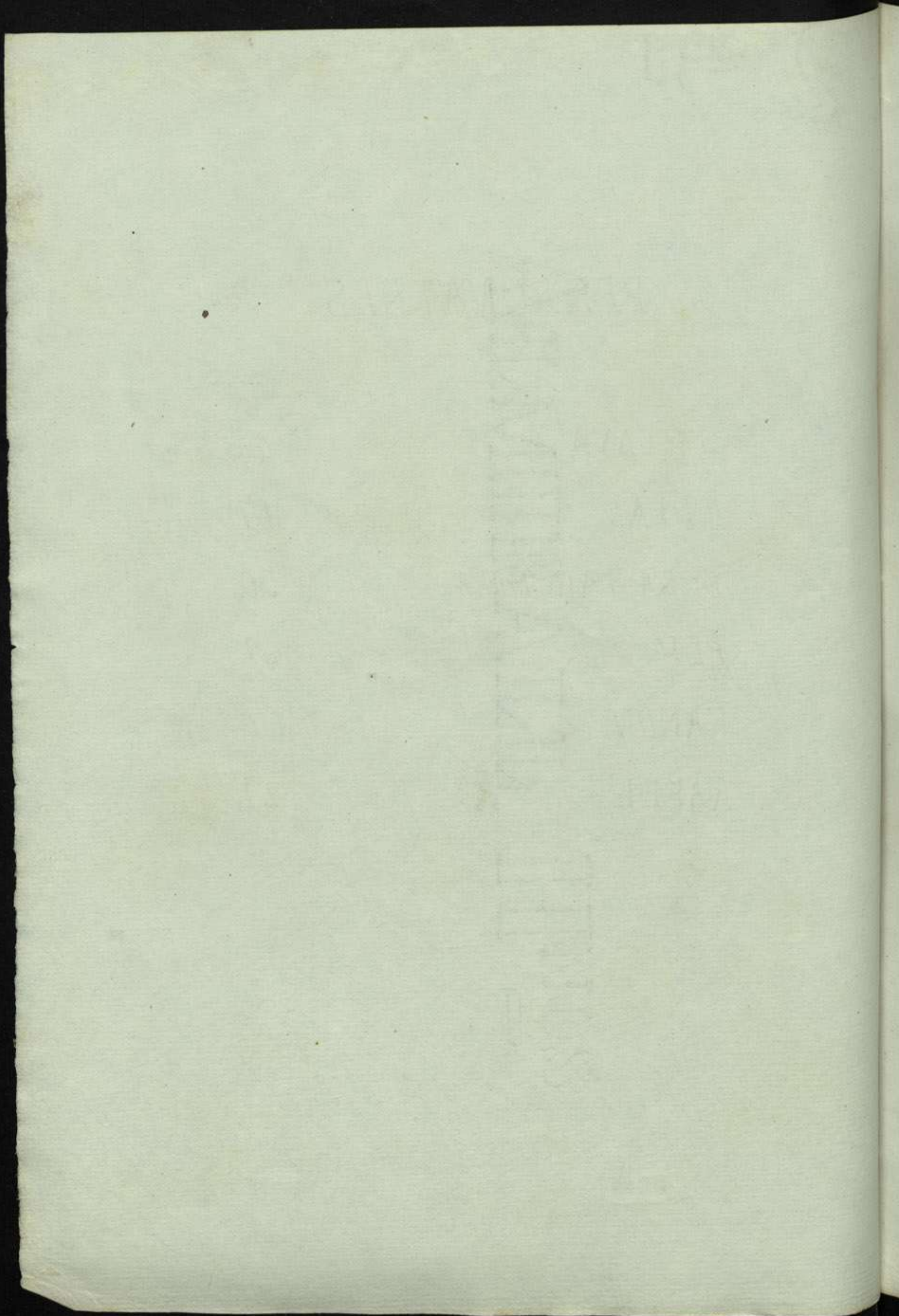
DIA 19 DE NOVEMBRE DE 1884.

BARCELONA 1884.

PERSONATGES.

S ^{ra} LAYA.	60 anys.
TULA.	17 "
D ⁿ GASPAR MORA	50 "
PEP.	22 "
RAMON.	60 "
RAFEL	24 "

ACTE ÚNICH.

—

(Sala ab portas laterals y esquerra
 L'aspecte de la habitació mobles etc.
 etc., serà'l de una casa de menestrals.

Escena I

Sra Laya - Pep y Bramón.

—

PE — No'm sortirem.

RA. Si senyó.

PE. No'm sortirem dich y basta.

LA. Pro no veus que te rahó

ferlho vesti de llagasta;
fill meu; tens uns adudits!

PE. No hi entench ves' Mamma.

LA. ¡Vamos!...

PE. Com mes antics 'ls vestits
mes ricatxos son 'ls amos.

LA. Tu sabs que no s'estila;
que això son trages de ball.

RA. Creguim que farè una fila
que ni un ninot de ventall.

LA. Ho veus quin tipo Java?

PE. Que sab en Ramon d'això,
logrará fer-me enfada:

ho he manat y s'acabó.

¡Que'n dirà d'atrocitats!

(A Ramon.)

Veyam salida.

(Acotament còmic.)

RA.

¡ A los pies!...

PE.

!Ls mateixos disbarats;
tot ho fas à l'inrevés.
¡ A los pies de V. Senyora!

(Fent No.)

Aixis.

RA.

Bueno, ja'n sabré;
calmis, que quem siga l'hora
ja veurà que be ho faré.

PE.

Vamos prou, veste ensejant.

(A la Ira Laya.)

Recordis de tot ¿ ho sent?

LA.

Bueno: y per fi ¿ quants vindran?

PE.

Papà y filla sols.

LA.

Corrent.

PE.

¿ Hont són ls mobles?

LA.

(Signant la esquerra.)

Allà.

PE.

¿A la cuina?

LA.

¿Donchs ahont?

PE.

Veu que's poden embruta'.

(A Ramon que no'l sent.)

Escolta no'm sentis Ramon?

LA.

Si no tenim altra pnesto.

PE.

Vaja, trenlos desseguida,
y amaga aquets.

RA.

(Por supnesto.)

(L'avi ho diu: tot es mentida.)

(Anirà trayent y colcant, y amagant mobles de qualsevol manera,

tenint compte, empro' de cumplir

ab alguna indicació folla dels versos

que van dient. La Ira Laya l'ajuda.)

PE. y que t'ha dit en Joan.

RA. i qui val di? l'amo dels mobles?

PE. Si.

RA. Que anès ab botavant;

y que se'go quants de pobles
 plè de rabia ha anomenat;
 que'l que fa de mida passa,
 que fos un mès l'estafat
 que à n'ell ja l'ha enganyat massa:
 que per servirlo ab afany
 y treuvel cent cops d'apuros,
 aviat ja farà un any,
 que li deu mès de cent duros.

PE. Son d'ell?

(senyalant 'ls mobles.)

RA.

Be ho sembla.

(tot parlat.)

LA

LA.

Mesquí!

¡Agarrat!

PE.

Deixils, Mamà;

aviat's creuenhen teni
lo dret de podè insulta:
y encora la gent de pès
'ls diràn negociants
y pobres, per l'interès
van perdent parroquians.

(A Ramon.)

¿De que riu?... parla... De que...

RA.

Qu'ell té riuò.

LA.

¡Com l'abona!

RA.

Si tot-hom fès com vostè
si que la faria bona.

PE.

¿Com que no?

RA.

¿Com menjaria?

PE. ¿Que li privo?

RA. Bè això no.

PE. ¿Y Donchs?

RA. Si, pro jo diria
que'l llogatè te valhò.

PE. ¿Zà ha Dat res?

RA. No... si m'ha Dat
una lletra.... tingui.

PE. (Rompen t' sobre.)

A veure,
tan dirà qu' està enfadat
que al últim m'ho farà creure.

LA. Pep!... ay! Pepe, còm estem?

PE. Las vuit y mitja à la vora.

LA. Donchs ja cal que despatxem.

PE. Palma, que no passa l'hora

LA. Be pro escolta; que haig de di.

PE. Vi una porroula, calla:
si parlés, pobre de mi
tot aniria a rodà.

LA. Bet aquí lo que tenim
ls xitxaretlos d'avuy
i apariencias!

PE. ¿Que diu?
justament es lo que vuy.
Que se'n tren de di'l que's sent
y d'ensenyar lo que's val:
no senyora, no hi entent
avuy, es obrar molt mal.
Deixim fe que no perilla
de res, per mostrar-se ofesa,
que al casarme tindrà filla
y ab la filla una riquesa.

LA. Deu ho vulga.

PE.

Y ho valdrà

si fa l' que li dich.

LA.

¡Amen!

PE.

Sols se m'ha d'enrecorda
de que es coixa i ho te present?

LA.

i Y si m'en distrech?

PE.

No ho cregui.

LA.

Donchs creume que m'fa una pena
fins tinch pò que se'm conegui.

PE.

i Perxò?... posis una vena:
ja veurà com'n sabrà
lligui be i tan tanta forà?...
¡m mataria, Mamma'!

(mentres diuhen lo següents versos

llegeix la carta que li ha dat Ramon.)

LA.

No; no veus que'l posas fort?...
Eival m' xich mes enllà....

agafa... No estiris fort,
mira que se'ns trencarà.

Porta'l frayansa, Ramon.

RA. Aquí và.

LA. No; ls gerros, home.

RA. (Litrançant.)

¡Ay way!

PE. (trocejant la carta.)

Malviatje'l mon!

LA. ¿Que't diu?

PE. Qu'està molt de bromar,
que no te cap més bayart
y'l piano tardarà;

(Mirant lo rellotje.)

y'ns hem d'arreglar qu'es tart,
y la gent aviat vindrà...
¡ Això si que'm desespera!

LA. Guina suaré mes lluhida...

PE. (A Ramon.)

Ves digas à la portera
que s'hi arribi desseguida.

RA. ¿A ca'l saré?

PE. Que m'asvanto
quan te sento burrejant.

RA. (Senyalant à Laya.)

Si ho ha dit.

PE. No sigas tonto!

(exidant.)

¿A casa l' senyo Toan!

Que'n son de malagnonyadas
las llisons dels teus companys.

RA. No senyó; com de vegades
Diu aquets noms tan estranys!

PE. Mamà, vagis à arreglar.

LA. Vaig.

(Se'n va per la porta de la dreta.)

PE.

(A Ramon.)

Si no's sab s'endevina.

RA. Vés qui no pot endevina!...

PE.

(A la Sra Laya.)

¿Ta es dius? Tiri la cortina
que ja vineh.

(Surte per la mateixa porta.)

RA.

¡Pòm quedarem!

¡Ah! Santo Dios Sobavemo.

(Cridant per la porta del fons d'ara.)

¡Paula!

VEU —

(D'abaix.)

¿Que?

RA.

Vés a can Toan,

a di que porti'l piemo.

Escena II

Ramon.

—

(L' personatge al dir l' primer vers,
agafarà l' escombra y anirà escorbant,
quan no li impideixi l' accionat.)

—

M faràn perdre l' sandevi
tan reganyosos com son;
que bé deya Mossen Veri
"Woy; cada casa es un mon,
cada familia un misteri.
Sembla que no farem fira
que al si'm Diván; quin favor!
No ven més l' que més mira.

(Delantantse.)

"que en el mundo es el color
del cristall com que se mira!"

Jo senyors, no soch criat;
¡ey! criat d'aquet senyo,
soch sagristà retirat
y a estonas faig d'andado
d'una santa germanada;
quan recordo que manava
un trissagi d'escolans....

i y'l dinè que arreplegaba!
y més d'un petó, a las mans,
d'alguna que s'enganyaba;
y era tant limpio, per prunt
tant net, que ningú ho diria,
no'n trovarian ni mi;
tantas llantias com omplia
y may'n duya al demunt.

No hi pensè'm, y tractè'm ara
del que'n diuen mormorà...

(Adelantantse al publich y baix.)

Tant bo' es'l fill com la mava;
son capassos d'enganya'

dos mils cops à n'el seu para.

'w Pep, l'noy, viu d'apuros;

ajudant d'intrepit es

d'una casa de seguros

que li passa cada mes

una dotzena de duros.

Va se aprenent... de tintè,

y al fi à ser mestre ha arribat;

y si un xich de crèdit té

es que ha signt... empleat,

que vol dir que no fa re'.

Ab tan bona canongia

y ab tant com vol preoumi
l'infelis, vès qui ho diria,
parla, à truco de ser fi,
lo castellà per tot dia:
fins ara'm semblava bé
emprò un senyò, poch temps fa'
và dirme à n'el mien carré,
que per parlar castellà
s'ha de teni molt dine.

Mes, deixemlos que prou tenan
per despertà compasió;
ava corran per si obtenan
à la filla d'un senyò
que te principis... m'entenen?

(senyal de cuartos.)

Ella, la duenya dels oras
s' pensa sortir d'apuros

y a n'agui seran'ls foras,
 qu'en contas de trovar duvas
 trovará millons... de movos;
 ab tot ja d'enamorat:
 ell pobret si'n te d'afany
 per semblá'l que may ha estat.
 No se pas ab tants engany
 al si qui será enganyat.
 I tu Ramon, netejant
 qu'es lo que'm fa mes malicia.

(Acabant de escombrar.)

Ta es tot net, y's queixarom...

(Senyalant l'habitació abont son los deures.)

Ara sols hi ha la bruticia
 que no's pot treure escombrant.
 Et hi ha per fer tornar leri
 fins al mes senser.

Ven.

(De Pep, dintre.)

Ramon!

RA. Vaig. Que he ho diu Mossen Veri.
"Voy cada casa es un mon,
cada familia un misteri.

Escena III

Sep y Ramon

PE. Que ja no hi sents?

RA. Ja venia.

PE. A veure; vina... ¿que tal?

¿Faig 'l cop?...

RA. Ves qui ho Diria
qu'es en Pep.

PE. Calla, animal;

Don Pepito.

RA. Bé ja ho sé.

PE. Vens l'chaque...; No hi atinas?

(Ramon viu.)

¿De que vius?

RA. Que'n din xaque
y això es un gech ab cortinas.

PE. Ramon ets fonto.

RA. (Pasejantse per darrera en Pep.)

Això si

que ningú m'ho pot quità,
emprò vostès à la fi

no mes fan que motejà.

Un creyent de la mata,

que'm dona alguna pesseta,

de quan s'venta la cava

n din ferse la tauleta.

¿Vens? va dirme l'altre dia,

ma loquilla da apuros;
; es una gran fantasia!
; l'osta gayre? ; Pa!... deu duras:
Bes Ramonet qui ho diria
que pogués ser tan barata...
Sab qu'era la fantasia?...
Una agulla de corbata.
Fins m'ha vergonya 'l dirho...
v'ha ensenyà 'l patró

(pensant.)

'l xatrench...

per mes que miro y remiro
la vritat, may ho entench.
Sempre surten modas novas,
y 'l qui es cert que a molts 'l pesa
que l'hagin donada 'ls joves
en vestirsels a la inglesa.

PE. A la inglesa; si senyò,
que no t'agrada?

RA. Algú'n plora.

PE. Vestits aixis tant busò;
t' dich Ramon que dem l'hora.

RA. ¿Que val di?

PE. Al botabant!
ja haurias d'ania mudat.

RA. Jo: què hi fet?

PE. (Dantli una putada de peu.)

Després diran
que'l mon es civilisat.

Escena IV.

Pep.

—

Sort que som poquets ls sabis

Ja veurà si entench de nota.
A la torre dels meus avis
vaig conèixe ma xicota
molt més bonica que'l sol
que il·lumina'l mes d'abril,
ab tan salero com val
y ab més dinè qu'en Bodchil.
'Ls meus amichs, vinga dir-me:
"Vamos, retirat, Pepet"....
; com podia resistir-me
si va veure aquest pamet!
aquet que'n fa pati tantas.
Gran revista de balcons,
la veig... vin... y ànimas santas,
li demano relacions.
'M diu que si, y acabàt
jà senya... m'haig d'esperà:

tanca y m'envia un criat
 perquè vegi al seu papà,
 quan jo vulga. - Bueno Diguim;
 ¿ava mateix? - No senyó,
 que no hi es. - Per mi no estiguin,
 com més aviat millò.

- Alas vuit y mitja - Prou.
 Me'n vaig a comprar un vestit
 aquet, que'l dech, y tot non,
 fet un anglès aixevit
 pujo a casa de la dona,
 'm presento al seu papà
 y enrahona qu' enrahona,
 ni se'l que li vaig parla'.

(Pausa.)

Faig'l punt, y molt formal
 va di la sogra - Per mi bé;

pro si no li sembra mal
la familia de vostè
deuria veni... Impossible!
- Com que no? - Home veurà
l'men Papà no es possible
perque es sort. - i Y la Mamà?
- No ha sortit més al carrè

y creguim que'm desespera-
del dia que van fe'l bè
li ha quedat una coixera....

i Douchs com? - Si jo merescues
vinguessin a casa.... - Si,

Dissapte a las nou. - Entès.

- Bueno ja ho sab contis ab mi.

Ahir despres de passeig

y fe'l que ser caoulà

ja'm tenen, primer festeig

à casa del nou papa,
 y ara ja friso que vingan
 per fer la presentació.

Endevant y ls que no tingan
 l'hàbit de pensar com jo
 veuran y mormoraran
 y à mi res de ferme agravi.

Ara vostès ho diran
 ¿ls hi sembla si soch sabi?

(Pausa.)

Si à n'al enon per viure bé
 no's necessita pas ciencia,
 la vida qu'im té de se
 es vida d'apariencia.

Sense anà lluny; un amic
 ab una que té'l que val
 té relacions, y ls hi dich

que tots Dos s'estimaran molt:
total se'n fa pocs dies;
alguna nit anà al ball,
pendre quatre o cinch cafès
y'ls dijous montà a caball.
¿com s'arregla? Molt senzill;
sa madastra cada dia
quan surt l'erida. - Té fill
per la chocolateria;
te, quatre sals: De segri,
y ho puch ben assegurar,
que arriba sempre de jui
fins a l'hora de dinar.
To mateix, y m'hi acostumo,
y això que l'dirho no escan,
son molts dias que no fumo
per diu una floreta al tran.

I no es poqueta la gent
 que, no obstant de vesti be',
 per pogue menjar calent
 van l'immense al cafe.
 Pro que'n trayem de parlarne
 si al final no's logra res?...
 Si us possem a explicarne
 no acabariam may mes....

(Mirant lo rellotje.)

y es tart. ¡ Ramon!

Escena V.

Pep - Ramon - luego Ira Laya

—

LA.

(ven dintre.)

¡ Ay Pepito!

PE.

(Dirijentse a l'habitacio.)

Què té?

LA. Que no puch sortir.

RA. Aquí estoy mi señorito.

PE. Quita!

(Els dos van cap a l'habitació, però

Ramon s'queda a fora.)

LA.

(Ven dins.)

¡Pobreta de mi!

(Sortint.)

Gracias a Deu!

(Pep l'acompanya pe'l bras fins

a conduir-la a un silló.)

PE.

Que hi havia?

LA.

Que m'han caygut tots los trastos
a la vora.

PE.

¡Fonteria!

(A Ramon.)

¿Qué fas? Semblas l'as de bastos.

RA. A los pies de usted.

PE. M'agrada.

Mes ¿com ha sigut mamá?

LA. Com Duch la cama lligada
per sabè de coixeja.

(Pep rim.)

¿No m'ho vas di?

PE. Si es precis...

Pro y l' piano?

RA. No ho se;

ja ho he dit.

PE. ¡Quin compromís!

¿Que sem?

RA. Ja m'hi arribaré.

PE. ¿Aixi?

RA. Aixi mateix; no ho creu?

PE. ¿No veus que t'mouvan rasons?
¿Que vius?

RA. Vingui; que no veu
que li canhen ls mitxons.

Escena VI

Los mateixos - D. Gaspar y

Zula.

—

(Pepe amenassa a Ramon: apoch

surst precipitat y topa ab don Gaspar

en lo mateix moment qui entra silent:)

GA. Buenas.

PE. ¿Que pas!

GA. ¿Que no ves!

LA. ¿S'ha fet mal?

(S'irontse en un silló.)

TU. ¡Ay! que'm desmayo.

LA. Calmat Zula, no ha estat res.

PE. ¡Pobre de mi!

GA. ¡Que sacayo!

PE. Es atolondrat, dispensin.

¿Com va Zulita?

TU. Milló.

RA. Senyo, perdoni; no's pensin,
que nagi estat ab intenció.

PE. (A Ramon apart.)

(Ja ets fet 'l primè burryol.

RA. No senyo; jo li asseguro
que no ha estat....

PE. (¡Calla mussol!)

GA. Deixil está.

RA. Jo 'ls hi juro....

PE. (presentació cursi.)

La mamá... D. Gaspar Mora,
y Zula sa hermosa filla.

GA. ¡A los pies de usted señora!

RA. (Ap. ab estranyesa.)

(Zambé ho sab.)

LA. (De bona fé.)

¿Es la pubilla?

GA. Com a tal la considero.

LA. No m'also...

PE. (Interrumpintla.)

Ta sab'l qu'es.

GA. Fa molt bé.

TU. Quin desespero

si algun dia 'ls hi caigués.

PE. Com que sempre se'l criat....

¡Ay! Dispensime...

GA.

De re.

PE. (allargant una cadira.) à Ramon)

Seguin. Vina atolondrat.

(Ramon li dona una cadira.)

Segui Zula.

RA. (No hay de que.)

PE. No la deixa ni una estona
y camina ab gran catxassa
quan la porta....

RA. (Qu'envirahona
de segui que n'farà massa.)

TU. Mes val aixi.

GA. Bon minyo.

¿Quants anys tens?

RA.

Yo.

GA.

Si.

RA.

No ho se.

(Los versos següents los diu pensant.)

Se que'l gran te mes que jo
tres anys y mitj y ell ne te
cinquanta nou y sis mesos....

PE. Home si'l compte es precis.

GA. Oh! no es tan clar.

RA. (Vaja entesos.)

GA. ¿Quants?

PE. Ve te cinquanta sis.

GA. Si... cinquanta....

(cantant ab los dits.)

RA. Es un cas
estranj que'ls deixara blaus.
Va neixe per san Fomias
y es alt com quatre Sants Paus.

GA. Precisament....

RA. (Interrumpible.)

Si senyo,

com que son fan curts 'ls dias.

PE.

(Ràpid.)

Fríg, no t' parlaba d'això.

LA.

Sempre surt ab tonterias!

TU.

Que ha de di.

GA.

Donchs es vritat.

RA.

¡Que saben!

GA.

A miils, Zulita;

recordas l'Oro; en Pomiat...

L'germà de la Lolita...

TU.

Ah! Si; aquell pobre esgarrat
que té un sufriment etern...

GA.

(Ab pretenciò.)

Un dia de tempestat

Del mitj mateix del hivern

va neixe aixis y ab afany

va arribà a se tartanut.

TU.

(Estirant-lo.)

Papà!

PE.

Donchs no ho trovo estrany.

GA.

(Ab convicció.)

I sempre més ho ha sigut.

PE.

Ca! Seràn casualitats.

GA.

Donchs y ab dias, ¿que no hi eren?
mi' han contat atrocitats.

LA.

Deixil està pe'l fill mien
es del sigle, que ab res creuen.

TU.

I san bé.

LA.

Pobres mingons
no mes creuen lo que venhen,
y's quedau ab il·lusions.

GA.

'U agnardo recorts ben tendres.
Los coneguts, com qui res,
s varen casa en divendres...

PE.

(Interrumpintlo.)

Y al cap de l'any ja eran tres?

GA.

No que això tot hom ho logra;
al mes d'haverse casat
se li va morir la sogra.

PE.

(Menos mal.)

TU.

(Si fos veritat.)

LA.

M'ha deixat sense parlar!

PE.

Si com à cert ho sabian
no ho drupti pas don Gaspar
joran molts que's casarian.

GA.

Vamos, home.

TU.

Givem full.

PE.

(Perturbat.)

Això si tots dos comensan
estimantlos....

RA.

(Quin embull)

si parlesim tal com pensam.)

GA. Miri que'n sè cosas grans.

i'l allò del endevina,
las sonàmbulas, y'ls sants
que tot ho saben curà.

LA. Jo ho he sigut una mica,

GA. Y' que tal?

LA. Gran resultat;
van dir-me que fora rica...

(Pep l'estira.)

GA. Y' què?

LA. Ho ham endevinat.

GA. Es cla.

(A pep.)

i No ho ven? Quin amor
li dispenso à un bon fulano
que'm va di...

TU.

(Interrumpintlo, r'aprit.)

Fassi l'favor

De ferse senti l'piano.

PE.

(Escautse.)

Zulita, prou ho voldria
pro es l'cas....

TU.

¿Qué hi ha malalts?

PE.

Res d'això; que l'altre dia
van veni a curarli ls mals.

TU.

Wo l'entench.

PE.

Parlo prou clà;

qu'estava desafinat,

z per poderlo arreglà'

del tot, se l'han emportat.

GA.

M'estranya.

TU.

Es original.

PE.

L'afinadò es una basa...

TU. Donchs quan' l' mèn' us va mal
l' venan à afina à casa:

Per què nò ho demana aixi?

PE. Era esquerdat; jo ja ho vuy;
pro ja'l veuran que'm van di
que'l portarian avuy.

GA. i Paraula d'afinadó?...

LA. Com si dignessim de sastre.

PE. Res, dispensime que jo
ja'm temia aquest desastre.
Ramón arribati.

RA. (To't tock!)

PE. (Ensenyantli'l rellotje.)

Vens, ja es hora de tancar.

RA. Voy!

PE. No't deturis en loch.

GA. No's molesti.

PE.

Vol callà?

(Al dir aquests ultims versos s'han
 xon aixecat tots y al tornar a seure
 s' disposaràn en dos grupsos. Zula y
 Pep en un y Srà Laya y D. Gaspar
 en l'altre.)

Escena VII

Los mateixos menos Ramon.

LA.

(A D. Gaspar.)

Segui.

GA.

Gracias.

PE.

(Tot anantseu al mirall.)

Zula, segui.

TU.

I vostè i què fa?

PE.

Ja vinch.

LA. I es un bon mingó no's cregui...
 Si senyó.

BA. Per tal 'l'finch.

 I; es aixevit?

LA. Ja veurà
 com fins ara re'ns faltava...

PE. A l'últim podem parlar.

TU. Es cert; ja'm fastiguejava;
 'l mateix de tots los dias;
 cinquanta vulgaritats,
 Deu ó Dotze tonterias
 y un embull de disparats.

PE. I diuen....

TU. (*Interrumpitlo.*)

 Calli per Déu!

BA ¿Vol que n'hi fassi 'l retrato.

LA. Digni.

TU. Sols. ab lo que ven
 'n tè per parlà un bon rato.
 Figuris que cada dia
 quan acabem de sopà,
 al teatro.

PE. Ho presumia.

TU. I alguna nit a ballà:
 sense menja, li asseguro
 que podria viure bè;
 però sense funcions, li juro
 Pepito, que no pòt se.

LA. ¿Què val di?

(ab pretencio.)

GA. Qu'es poetisa

LA. I aixevida....

GA. (Interrumpentla.)

¡Quina basa!

no va enlloch: de casa à missa
y en surtint, de missa à casa.

Sempre l mateix, y à mi'm dol
qui es una gran estrangera;

te amigas, tantas com val

totas ellas de noblesa

y si valgués prou podria

lluir com ellas llueixan:

avuy un lunch, l'altre dia

mil soirées que diverteixan;

ava assaltos, ava balls

que no matan, ni molt menos;

à las courses de caballs,

als teatros quan hi ha estrenos:

cap al tart à passejar

qu'es un gust al fin y al cabo:

ava à dinà à Miramar;

ara à sopa al fili d'abo;
 al Parque à donà algun val,
 un passeig per la Gran-via;
 que fa calò, al caure 'l sol;
 que fa fret, al mitj del dia;
 que plou, jova no sortim,
 ò be un cotxe; com estem!...
 que à la fi si un cop patim
 estam sols perquè volem.
 I sent sempre bonas obras
 podem viure à tutti plè
 i no tenim dinè de sobras?
 Donchs que viatge 'l dinè.
 Per mi l'avaro, qu'entreda,
 mereix ben be que que s'ensorri;
 no es rodona la moneda?
 no es rodona?... Donchs que corri.

Pro cà, ves...; pobre de mi!
ni tan sols ni puch parla'
li dich; Tula hem de sorti...
Diu que no y vinga plora.

EE Lo de sempre, es clà....

TU. D'amor:

la paraula mes sencilla;
la que aixampla mes l'cor.

EA. Molt ignocenta es ma filla.

LA. Si pobreta.

TU. Cruel deliri

per l'infelis que no pensa,
y l' mes terrible martiri
pel qu' en sos brassos s' l'ensa.

EA. Sols diu en conversació
lo que la mestra li ensenya,
Grimerica, Religio....

LA. Ay, ay; perquè no la venya?..

GA. Si senyora, may m'è'n causo.

TU. (Aixecantse a deixar la mantel·lina sobre la taula.)

Mes, qu' es l'amor.

PE. (pensant y confús.)

(Que li dich...

(Lo que segueix ab intenció.)

Ah!... Li dirè aquell romanso
que va improvisà un amic.)

i qu' es l'amor?... Es la il·lusió
que més l'ànima enalteix,

l'astre de la salvació

per lo pobre que pateix;

la escència desconeguda

que junta la flama immensa

la il·lusió que s'ha perduda,

ab la passió que comensa;
l'esperit que va pel mon
y entant, incansable vola
Dugas ànimas confon
lligantlas, en una sola;
que arren escampant vigor
que la vall mostra enriquida,
fa que l'home escolti l'cor,
y que l'viure sembli vida.
Es lo foc que ab son caliu
va foment la nèu darrera
y entre un mon usà y festiu
fa venir la Primavera:
l'que fa naixer ab seu plor
cada jorn dematinet
en cada fulla una flor
y en cada branca un riuquet;

es lo sentiment diví
 que ab veu conmoguda y clara,
 fins sota 'l bras del butxi,
 fa articulà un crit de; Mare!
 Lo crit que l'ensa plorant
 la mare que té 'l fill seu
 en sa falda, agonitzant,
 D';; apartat, oh mort, qu'es meu!
 La veu sublim y prehada
 que a n'al pobre jovincel
 al recordar sa estimada
 li fa alsar los ulls al cel;
 la ditxa, may prou sentida
 que afligint y sent gasà
 arrenca del cor la vida
 per tornarli l'endemà.
 L'espurnna que sempre corra

De l'un cor à l'autre cor
y'ls cruels desenganys esborra
per plantar hi un altre flor.
Lo capoll de l'ignoscincia;
De la ditxa inica font;
la mara de la existencia;
la vida de tot lo ^{un} mon.

(Al sentir 'ls anteriors versos, don
Gaspar, s'haurà anat acostant
ab la cadira y al acabar s'posa
Darrera d'ell: s'aixa'l mira y abat
santlo li diu:)

GA. Molt be!

PE. (Parat.)

Gracias.

TW. Si; molt be.

GA. M'agrada't més, perquè ho diu

com aquell que no diu ve.

LA. Oh! D. Gaspar, es molt viu.

Escena VIII

Los mateixos - Ramon.

(Entra correns y no para fins que s'assenta en un silló que han deixat desocupat.)

RA. Soch aquí.

TU. I ara què fa?

RA. i Què faig? Arrivo y m'assento.

PE. Pro bé què?

RA. Vull descansar...

Deixim seure que'm rebento.

I pensan que no hi fet ve?

Es un cas que desespera.

LA.

(Apuntantse.)

Vamos!

RA.

Ta m'explicarè.

Finguin un xiquet d'espera.

PE.

Apa Ramon; vinga l'cas

LA

Una simpleta!

RA.

(Aixecantse.)

Això no.

Qu' es un cas com un cabàs;

ja venran si finch raho.

Sortia d'aquí corrent

y al baixa', un altre veti

que corria més que'l vent,

si'm desenydo'm mata à mi.

Sorto al carrè y; animal!

crida un pinxo despullantme,

sort d'un bon municipal

que m'ha apartat... aguantant-me
que sino... quant m'ha agafat!...

PE.

(Interrumpintlo.)

¿De poch que no'l matas?

RA.

Si;

que si no es l'autoritat
m'hauria pegat a mi.

(Gran rialla.)

¡Oh, esperis!... no n'hi ha prou:
ara ve lo que'l cor lliga;
al cantó del carré Won
han plegat una botiga
y jo, com que no m'esqueya
al veurehi un retul que deya:
"Esta tienda se traspasa"
per ahovra alguna passa
y l'amo'm crida: ¿Ahont va'?

- Com qu'agui diu qu'es traspassa.

Ma noy qu'era reganyós

- Això ja passa de mida....

¡ Vagi ignorant!... toqui l'os!

Pobret, que li busquin dida.

¡ Oh! y tot això m'ho ha dit

allargantme algun bolet,

y cossa y trompada al pit;

mes pitxó qu'un gos m'ha tret.

PE. Y t'esta bé, per papau...

TU. Per ignorant.

LA. I per bretol.

GA. E'ho mereixes!

RA. ¡ T'ava Pau!

¡ Donchs perquè hi posan l'retol.

PE. Venràs y escolta ab catxassa
que així ho entendràs potser.

"Esta tienda se traspasa",
 val di mudà de carrè.

RA. ¡Ah!... Bè, donchs perque no ho diuhen?

PE. La causò del enfadòs.

RA. Si no saben lo qu'escrinhen
 que no hoassin.

EA. ¡Qu'es talòs!

RA. Ay Deu mèn, quina tristesa
 m'ha agafat!...

TU. Prò y'l piano?

RA. (A Fula.)

¡Ah!... val que parli ab franquesa?

TU. Si.

RA. (A Pep.)

Ab franquesa?

PE. Si, t'ho manó.

RA. (pensant.)

L'amo, en Toan, es al llit
que diu que té una... ferida;
y'l sen dependent ni' ha dit
que vindria desseguida.

M'ha dit tonto!

GA. Quin cap d'ull.

TU. Pro y'l piano....

(Duplant.)

RA. No'l trova.

PE. (Si surto d'aquest embull
m'iré a la Bona-Nova.)

TU. (Ab ironia.)

Papà, ja estart.

GA. Anem; però

l'perque hem vingut preguntats.

LA. Lo mateix pensava jo.

PE. Seguim, y vinga l'assumto.

GA.

(A Pep.)

Segui.

PE.

Arregliinho vostès.

GA.

Bueno; lo qu'es per ma part
quatre paraulas no més.

PE.

Faràn bé qu'es un xich tart.

Escena IX

Los mateixos - Rafael.

-

(A la sortida del personatge D. Gaspar

i Zulita s'estaran sempre d'esquena.)

RAF

(Fancant la porta.)

Bona nit. ¿Que hi sera l'amo?...
que porto...

PE.

(Ab confueió.)

¡Gracias a Deus,

Jà sis horas que mi exclamo!

RAF. Doncas, ja hem vingut, ja ho ven!

PE. Portas lo mobile?

RAF. Això no.

PE. I donchs què 'ts vingut a fe?

RAF. A parlà de la qüestió.

TU. (Ap. a Gaspar.)

(i L mosso del llogatè.)

BA. (Ay Zulita, que m' esquivó.)

RAF. Acabem; deixis d'apuros,
vinch a portarli 'l recibo
perque 'm dangni 'ls cent vint duros.

PE. Jo; no noy; t'ham enganjat.

RAF. (Ab moça.)

¿No 's diu Pep?

RA. (Ay Jan Pepito!)

RAF. Donchs ja ja un mes qu' es citat;

vingan vals y callandito.

PE. ¡Camalla!

RAF. Signiem formals

que la paraula es molt forta,
 tinch quatre municipals
 aqui Jarrera la porta,
 y a la primera que sentan
 ja saben que'ls tinch manat;
 la porta d'entrà reventan
 y ¡au cap a ca la Ciutat.

PE. Ramon, vima, y treulo fora.

RA. To....

LA. Que se'n vagi ab burdell!

RAF. ¿Que deya vosté senyora?
 es mal parlada com ell.

LA. Sort que soch coixa.

RA. ¿Que diu?

Y's deu jè di Jonyà Laya.

LA. Farq lo que vull...

(Rafel rin.)

J se'n rin.

(Prova d'aixecarel.)

RAF. Sembla l'capità manyana.

Potser li vè d'un cop d'aire.

LA. Del que vull!

PE Mirèn qu'es gran.

RAF. Apa Pep, no trignèm gayre
que l'amo m'està esperant.

PE. (Estirantlo.)

Vina ab mi.

RAF. No escolto res.

PE. Vina escolta.

RAF. Ca!; D'ahont som?

; que's pensa?... vingam dinès.

(Pop. li signa que calli.)

vull que ho sapiga tot homi;
ja ja massa hem esperat;
això es robà a la segura.

PE. Mira noy, que mi' has faltat!

RAF. Voste es qui falta.

PE. Fraydò.

RAF. ¡Oh! y es clar, ja m' ho pensava.

LA. ¡Perdut!...; Vil calumniadó!

RAF. ¡Ay, ay! qui li demanava.

Mirini ls magnanims nobles,
ls marquesos retirats.

Donchs de qui son aquets mobles,
¿diguim?... que jo ls hi portats.

PE. (Signant a Gaspar y Fula.)

No veus que s' ho pensaran?

RAF. Vamos, que ho digui l' senyó.

GA. (Malo!)

RAF. Vostes ho diran
à veure...; qui se rahò?

GA. (quiet) 'esquena.)

Home, ja ho ven... no es precis.

RAF. (a Gaspar.)

Apa giris, que ho mereixo.

GA. (Ay, Gaspar! quin compromís!)

TU. (Mare de Deu que pateixo!)

RAF. Deuen ser companys, ja's ven.

GA. Això si que no ho tolerero.

RAF. Don Gaspar....; Mare de Deu!

PE. ¿Que tens?

RAF. Be, m'altre embustero;
m'altre senyò del dia.

PE y GA. ¿Be que vals di?

RAF. ¿I m'ho preguntan?

ja poden Di: "Dios los crea"

GA. Bueno y que?

RAF. "Y ellos seajuntan."

RA. (Que farsa.)

PE. (Quin embolich.)

TU. (Ahont anivèem à parà.)

RAF. Vamos, disculpis.

GA. "E Dich

que te n'has de recordà.

RAF. Miri Donchs; vagi sentint
perque porto 'ls sens contets:

(llegint un papè.)

ab vosté... son... cinch cents vint
y deu ò dotze valets.

Ta ven si es clà, y consideri
que si fins ara hem callat
sentne Del Deute un misteri,

Des d'avuy ja hem acabat,
ay!... mireu qu'es cosa gran;
à l'amo may més l'agafa,
que si li torna, li diràn
vagi al botavon... estafa!

GA. Pro hè, que'n treus de crida?
Més perts quam mes enrahonas.

RAF. ¿Val canbi?

GA. Si.

RAF. Donchs ja està;
semho de bonas en bonas.

GA. (resalt.)

Vull un mes.

RAF. ¿Hi dono tres.

(à Pep.)

¿T voste?

PE. L mateix.

RAF.

Corrienta.

Pensisiti be, ¿n val un més?
Miris que igual representa?

PE.

L mateix.

RAF.

(Escriuint una carta.)

Bueno, milló;

y aixis ja tot hom se salva:
si tinc lo genit mes bo
que vostès, soch mia malba.
Pro cumplexim l' asseguro,
o sino preguim al cel
que m' sabran l' nom; ho juro!

BA.

¿Com te dius?

RAF.

(Acentuant ho.)

M. Dich; Rafael!

Me'n vaig que l' amo's consum.
Alanta y que ho passim bé.

(Treient lo cap per la finestra.)

¡Que's fosch!

PE.

Vés a ferli llum.

RA.

(ab intenció.)

Vaya uns oficis de fe'.

(entra a la cuyna y surt desseguida

ab lo llum y veientlos a tots sepa-

rats ab lo cap baix din tot anant-

sen a la escala.)

(Ma noy quin humor que corra,
vés qui ho havia de di.)

Escena X

Sra Laya - Eula - Gaspar y Pep.

—

GA.

(Sembla que'l sostre s'ensorra!)

PE.

(Adiè Pep!)

TU. (Pobre de mi!)

LA. (Vés qui parla!)

GA. (Que dirém!)

PE. (Encara hi estat de sort.)

GA. (Un cop de pit!) Acabem!

Sembla que vetllém un mort.

PE. Vostè dirà.

GA. Ja ha passat,

y encara s' pot arreglar.

Pepe z' m promet se bandat?

PE. Li juro.

GA. Donchs ja veurà:

jo tinc un xich de comerç

d'una fabrica petita

y li estendré ls meus poders

per veure si l'acredita,

y ab lo que dongui de si

ahorront y arreglant disjunts
tindrèm capitals, y així
podrèm viure ls quatre junts.

PE.

(Senzalant a Zula.)

Donchs es di que val....

Es clà.

PE.

(A Zula.)

¿i ho val vostè?

TU.

Per què no?

PE.

(Dantli la mà.)

Gracias.

LA

(Aixecantse.)

¿Que'm puch deslligà?

PE.

Si deslliguis.

LA.

(D'acosta a un extrem y figura

que's treu la vena.)

Ay Senyó!

Gracias a' Deu! Fora vena.

TU.

(A Pep.)

Aixis si que ab goig ho logra
que l'unic que'm feya pena
es que fos coixa la sogra.

GA.

Vinga goig y fora agravis.

TU.

Que s'ho emporti tot l'vent.

GA.

(Dant la ma a la truhaya.)

Nosaltres serem los avis.

LA.

(A Malisia.)

No; ja'n quedava content.

Escena última
Los mateixos y Ramon.

—

(Al entrar s queda porat y senyant

se, ja com que s'entorna.

RA. ¡Ma noy!... crido a la portera
que dixi no seré tot sol.

PE. (ab ironia.)

Vina, no sigas tronera.

RA. (Qu'es estrany, no'm diu missal.)

PE. Què't falta?

RA. Què'm vull venja
de vostè.

PE. De mi, no ho conto.

RA. Acostis; val escaltà....

(Signant a Gaspar y Tula 'im baix.)

(Recordis que m'ha dit touto.)

PE. (Signant lo pùblich.)

¿Y'ls senyors?

RA. ¡Ah!... no m'agrada;
pro per si alguna vegada
D'm casament son padrins,

s'apigam que la opulencia
pot se... sols apariencia
si's ven de portas endins.

-

Mi.

